

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS
LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU2023 m. lapkričio 7 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Alės Bukavinienės, Gražinos Davidonienės (kolegijos pirmininkė ir pranešėja) ir Gedimino Sagačio, teismo posėdyje kasacinio rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal atsakovo A. J. kasacinį skundą dėl Šiaulių apygardos teismo 2023 m. kovo 15 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal atsakovo A. J. prašymą dėl proceso atnaujinimo civilinėje byloje pagal ieškovės D. J. ieškinį atsakovui A. J. dėl išlaikymo pilnamečiui vaikui priteisimo; trečiasis asmuo V. J.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

- Kasacinėje byloje sprendžiama dėl teisės normų, reglamentuojančių proceso atnaujinimą Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir CPK) 366 straipsnio 1 dalies 9 punkte nustatytu pagrindu – dėl aiškios proceso teisės normos taikymo klaidos, kuri galėjo turėti įtakos priimant neteisėtą teismo procesinį sprendimą, taip pat procesinių dokumentų įteikimo tvarką, aiškinimo ir taikymo.
- Atsakovas 2022 m. lapkričio 9 d. pateikė teismui prašymą dėl proceso atnaujinimo ir prašė teismo atnaujinti procesą civilinėje byloje Nr. e2-166-1112/2022, išnagrinėtoje pagal ieškovės D. J. ieškinį atsakovui A. J. dėl išlaikymo pilnamečiui vaikui priteisimo, ir panaikinti Telšių apylinkės teismo 2022 m. kovo 29 d. sprendimą, priimtą civilinėje byloje Nr. e2-166-1112/2022.
- Atsakovas nurodė, kad Telšių apylinkės teismas 2022 m. kovo 29 d. civilinėje byloje Nr. e2-166-1112/2022 priėmė sprendimą, kuriuo priteisė ieškovei iš atsakovo išlaikymą, mokamą po 350 Eur kiekvieną mėnesį nuo 2021 m. lapkričio 10 d., iki ji mokysis (*duomenys neskelbtini*) universiteto (*duomenys neskelbtini*) fakultete pagal nuolatinės formos studijų programą, tačiau ne ilgiau iki jai sukaks 24 m., šią sumą mokant už einamąjį mėnesį iki to mėnesio paskutinės dienos, ir 3805 Eur išlaikymo skolą.
- Atsakovo teigimu, pirmosios instancijos teismo sprendime yra padaryta aiški teisės normos taikymo klaida, kuri galėjo turėti įtakos priimant neteisėtą sprendimą (nutartį), ir sprendimas nebuvo peržiūrėtas apeliacine tvarka, todėl yra pagrindas atnaujinti procesą civilinėje byloje remiantis CPK 366 straipsnio 1 dalies 9 punkte nustatytu pagrindu.
- Atsakovas nurodė, kad jis nežinojo apie civilinės bylos procesą, negalėjo tinkamai apginti savo teisių ir pateikti savo argumentų bei įrodymų, todėl teismo sprendimas yra iš esmės neteisėtas ir nepagrįstas. Atsakovo teigimu, jo dalyvavimas teismo procese nagrinėjant ieškovės ieškinį būtų turėjęs tiesioginę įtaką teismo sprendimo teisėtumui ir pagrįstumui, nes jis būtų pateikęs įrodymus, kuriais grįstų savo įstatymais saugomų teisių ir teisėtų interesų ribojimą, pažeidimą, o tai sąlygotų paties sprendimo turinį. Kadangi atsakovui jokie teismo procesiniai dokumentai nebuvo įteikti, tai teismas iš esmės priėmė sprendimą už akių, nors šeimos bylose toks sprendimas negali būti priimtas.
- Atsakovo vertinimu, teismas pažeidė CPK 117 straipsnio 1 dalies, 123 straipsnio 1 dalies ir 124 straipsnio 1 dalies nuostatas. Atsakovas yra išdeklaravęs gyvenamąją vietą Lietuvos Respublikos dar 2010 m. rugsėjo 21 d., prašymo pateikimo bei bylos nagrinėjimo metu jis gyveno Vokietijos Federacinėje Respublikoje. Atsakovas su ieškove nebendrauja, nuo pat santuokos nutraukimo dėl buvusios sutuoktinės veiksmų bendravimas su dukterimi taip pat apribotas.
- Atsakovas nurodė, kad 2021 m. gruodžio mėnesį iš dabartinės situotinės, kuri gyvena Lietuvoje, sužinojo, jog jam skambino kažkoks asmuo, prisistatė, kad skambina iš policijos dėl esą paskelbtos atsakovo paieškos dėl nemokamo išlaikymo vaikui. Sutuoktinė atsisakė pateikti atsakovo kontaktus, nes buvo įsitikinusi, kad tai tikrai skambina asmuo iš policijos. Skambinusio asmens paprašė pateikti elektroninį pašta, kad atsakovas galėtų susisiekti ir išsiaiškinti, kokių klausimų jam būtina pateikti savo kontaktus. Atsakovas situotinės nurodė elektroniniu paštu parašė laišką ir pasiteravo, kokių pagrindų paskelbta jo paieška, nes jis sumokėjo visas vaiko išlaikymo įmokas, kurias reikavo sumokėti Vokietijos teismas, ir nurodė, kad niekur nesisklapstė ir nebuvo niekam skolingas, tačiau niekas po šio elektroninio laiško parašymo su atsakovu nesusisiekiė ir neinformavo, kokių klausimų jis ieškomas. Susipažinus su civiline byla, atsakovui tapo žinoma, kad jam dokumentai buvo siųsti elektroniniu paštu, tačiau atsakovas jokių dokumentų negavo.
- Atsakovas pažymėjo, kad teismas neišnaudojo visų galimybių išsiaiškinti atsakovo gyvenamąją vietą, taip pat neįsitikino, kad ieškovė išnaudojo visas priemones atsakovo kontaktams išsiaiškinti, išnagrinėjo bylą ir priėmė sprendimą tik išsiuntęs elektroniniu laišku procesinius dokumentus ir net negavęs patvirtinimo, kad atsakovas elektroninį laišką gavo. Teismas ne tik pažeidė proceso teisės normas, bet ir nukrypo nuo kasacinio teismo praktikos, taip pat nuo Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – ir EJTPT) praktikos.
- Atsakovas nurodė, kad teikė ieškovei išlaikymą, kol ji mokėsi (*duomenys neskelbtini*) gimnazijoje, tai pat ir pabaigus ugdymo įstaigą. Atsakovas apie savo teisių pažeidimą sužinojo 2022 m. rugpjūčio 23 d., kai iš Vokietijos Federacinės Respublikos federalinės justicijos žinybos gavo laišką, kuriame buvo nurodyta, kad atsakovas turi vykdyti Telšių apylinkės teismo 2022 m. kovo 29 d. sprendimą civilinėje byloje Nr. e2-166-1112/2022.
- Ieškovė nurodė, kad teismas ėmėsi visų priemonių atsakovo gyvenamajai ar darbo vietai nustatyti. Atsakovas prašyme dėl proceso atnaujinimo pats pripažino, kad 2021 m. gruodžio mėnesį sužinojo, jog jo ieško policija dėl paskelbtos paieškos dėl išlaikymo vaikui neteikimo. Atsakovas, nors žinodamas, kad yra paskelbta jo paieška dėl nemokamo išlaikymo vaikui, nepaskambino nei į policiją, nei į teismą, kad sužinotų, kodėl yra paskelbta jo paieška. Atsakovas ir elektroniniame laiške policijai nenurodė faktinės savo gyvenamosios vietos. Tai patvirtina, kad atsakovas vengė dalyvauti teismo procese, nurodyti savo gyvenamąją vietą, nesąžiningai tikėdamasis, kad taip sutrukdytų teismui įvykdyti teisingumą ir apginti jo pilnametės dukters teises bei teisėtus interesus.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių nutarčių esmė

- Telšių apylinkės teismas 2022 m. gruodžio 14 d. nutartimi natenkino atsakovo prašymo dėl proceso atnaujinimo civilinėje byloje Nr. e2-166-1112/2022.
- Pirmosios instancijos teismas nustatė, kad Telšių apylinkės teismo 2022 m. kovo 29 d. sprendimu civilinėje byloje Nr. e2-166-1112/2022 nuspręsta iš atsakovo priteisti ieškovei išlaikymą, mokamą periodiškai po 350 Eur kas mėnesį nuo 2021 m. lapkričio 10 d., iki ji mokysis (*duomenys neskelbtini*) universiteto (*duomenys neskelbtini*) fakultete pagal nuolatinės formos studijų programą, tačiau ne ilgiau iki jai sukaks 24 m., 3805 Eur išlaikymo skolą ir 346,94 Eur valstybės garantuojamos teisinės pagalbos išlaikų atlyginimo valstybės naudai.
- Telšių apylinkės teismas 2021 m. lapkričio 10 d. pranešimą dėl atsiliepimo į ieškinį pateikimo, ieškinį, jo priedus, teismo nutartį dėl laikinųjų apsaugos priemonių atsakovui išsiuntė paskutiniui ieškovei žinomą atsakovo deklaruotos gyvenamosios vietos adresu (*duomenys neskelbtini*). Procesiniai dokumentai buvo neįteikti, grąžinti teismui su pašto žyma „netikslus adresas“. 2021 m. lapkričio 15 d. procesiniai dokumentai atsakovui buvo išsiųsti adresu (*duomenys neskelbtini*) (atsakovo motinos gyvenamosios vietos adresu). Procesiniai dokumentai buvo neįteikti, grąžinti teismui su pašto žyma „neatsiėmė pašte per siuntos saugojimo terminą“.
- Lietuvos teisių informacinės sistemos LITEKO duomenimis, paskutinė žinoma atsakovo deklaruota gyvenamoji vieta buvo (*duomenys neskelbtini*). Gyventojų registro duomenimis, įrašo apie atsakovo deklaruotą (įtrauktą į apskaitą) gyvenamąją vietą Lietuvoje nebuvo, atsakovas gyvenamąją vietą iš Lietuvos išdeklaravo (*duomenys neskelbtini*), jis gyvena Vokietijos Federacinėje Respublikoje. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos duomenimis, įrašų apie atsakovo darbovietę taip pat nebuvo. Kita atsakovo gyvenamoji vieta teismui nebuvo žinoma. Dėl to, Telšių apylinkės teismui išsiuntus atsakovui ieškinio bei jo priedų nuorašus ieškinyje nurodytu jo adresu, buvo laikyta, kad ieškinys jam buvo neįteiktas. Atsivėlgdamas į tai, Telšių apylinkės teismas 2021 m. gruodžio 3 d. nutartimi paskelbė atsakovo paiešką. 2021 m. gruodžio 9 d. teisme buvo gautas Telšių apskritys vyriausiojo policijos komisariato Akmenės rajono policijos komisariato 2021 m. gruodžio 8 d. raštas Nr. 86-S-5576, kuriame nurodyta, jog gavus pagrįstų duomenų, kad atsakovas gyvena užsienio valstybėje (Vokietijoje), atsakovo paieška nebus skelbiama, atsakovo elektroninio pašto adresas – (*duomenys neskelbtini*). Telšių apylinkės teismas 2021 m. gruodžio 14 d. atsakovui el. laišku elektroninio pašto adresu (*duomenys neskelbtini*) pranešė, kad Telšių apylinkės teisme atsakovui yra iškelta civilinė byla pagal ieškovės D. J. ieškinį dėl išlaikymo priteisimo, bet atsakovas į išsiųstą pranešimą nereagavo, atsakymo nepateikė.
- Esant tokioms aplinkybėms, ieškovės prašymui, vadovaujantis CPK 130 straipsniu, ieškinio bei jo priedų nuorašai atsakovui remiantis Telšių apylinkės teismo 2021 m. gruodžio 21 d. nutartimi, 2021 m. gruodžio 22 d. buvo įteikti viešo paskelbimo būdu, apie patį teismo posėdį atsakovas informuotas triskart viešo paskelbimo būdu: 2021 m. gruodžio 22 d., 2022 m. sausio 14 d., 2022 m. vasario 3 d., tačiau atsakovas per teismo nustatytą terminą atsiliepimo į ieškinį nepateikė, į teismo posėdį neatvyko, prašymo atidėti bylos nagrinėjimą teismui taip pat nepateikė. 2022 m. kovo 29 d. priimtas Telšių apylinkės teismo sprendimas taip pat atsakovui įteiktas, vadovaujantis CPK 130 straipsniu, viešo paskelbimo būdu, t. y. paskelbiant specialiaje interneto tinklalapyje.
- Pirmosios instancijos teismas, įvertinęs nustatytas aplinkybes, nurodė, kad proceso atnaujinimas yra šimtinis būdas siekti teismo klaidos ištaisymo ir negali būti naudojamas kaip priemonė dar kartą pasibylinėti ar vilkinti priimtų teismų sprendimų ar nutarčių vykdymą, t. y. asmenys, prašantys atnaujinti procesą, privalo elgtis sąžiningai ir šiuo institutu nepiktinaudžiant. Pirmosios instancijos teismo vertinimu, atsakovas sąmoningai pasirinko tokį savo elgesio būdą, kuriuo atsisakė savo pasiekiamumo ir prieinamumo bei su tuo susijusių savo teisių, sąmoningai prisidamas riziką neįgyvendinti savo teisės būti išklaustam.
- Pirmosios instancijos teismas, vertindamas atsakovo teiginius, kad jis apie savo teisių pažeidimą sužinojo 2022 m. rugpjūčio 23 d., kai iš Vokietijos Federacinės Respublikos federalinės justicijos žinybos gavo laišką, jog iš jo priteistas išlaikymas ieškovei vadovaujantis Telšių apylinkės teismo 2022 m. kovo 29 d. sprendimu, nustatė, kad atsakovas pats nurodė, jog jis 2021 m. gruodžio mėnesį iš situotinės, kuri gyvena Lietuvoje, sužinojo, kad jam skambino asmuo, prisistatė policijos pareigūnu ir pranešė apie paskelbtą atsakovo paiešką dėl neteikiamo išlaikymo vaikui; skambinusiam asmeniui pateiktus elektroninį pašta (*duomenys neskelbtini*), atsakovas pats parašė laišką ir pasiteravo, kokių pagrindų paskelbta jo paieška, tačiau niekas po šio elektroninio laiško parašymo su atsakovu nesusiekiė.
- Taigi pirmosios instancijos teismas nusprendė, kad atsakovas, jau 2021 m. gruodžio mėnesį žinodamas apie jo paieškos dėl neteikiamo išlaikymo dukteriai veiksmus, nesielgė pakankamai rūpestingai, apdairiai ir sąžiningai, nesiekė dalyvauti civilinės bylos procese, nenurodė savo faktinės gyvenamosios vietos, o teismui pateiktame prašyme dėl proceso atnaujinimo pateikė savo aplinkybių vertinimą ir deklaratyviai teigė, jog apie civilinės bylos procesą nieko nežinojo.
- Pirmosios instancijos teismas, nenustatęs procesinių dokumentų įteikimo atsakovui tvarkos pažeidimo, kitų pagrindų, sudarančių pagrindą atnaujinti procesą, konstatavo, kad tenkinti prašymą dėl proceso atnaujinimo išnagrinėtoje civilinėje byloje Nr. e2-166-1112/2022 nebuvo pagrindo, nes atsakovas pralaido terminą teikiamam prašymui pateikti (CPK 368 straipsnio 1 dalis), ir nenustatyta proceso atnaujinimo pagrindo (CPK 366 straipsnio 1 dalies 9 punktą).
- Šiaulių apygardos teismas, išnagrinėjęs civilinę bylą pagal atsakovo atskirąjį skundą, 2023 m. kovo 15 d. nutartimi paliko nepakeistą Telšių apylinkės teismo 2022 m. gruodžio 14 d. nutartį.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

- Kasaciniu skundu atsakovas prašo panaikinti Šiaulių apygardos teismo 2023 m. kovo 15 d. nutartį ir Telšių apylinkės teismo 2022 m. gruodžio 14 d. nutartį ir išspręsti klausimą iš esmės – esant pagrindui atnaujinti terminą prašymui atnaujinti procesą pateikti, atnaujinti procesą civilinėje byloje Nr. e2-166-1112/2022 ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti Telšių apylinkės teismui, priteisti bylinėjimosi išlaidų, patirtų kasaciniame teisme, atlyginimą. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
- 24.1. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai, nagrinėję klausimą dėl proceso atnaujinimo, nepagrįstai nusprendė, kad, nagrinėjant bylą dėl išlaikymo pilnamečiui vaikui, pirmosios instancijos teisme nebuvo padaryta esminė teisės taikymo klaida tinkamai nepranešus atsakovui apie nagrinėjamą civilinę bylą. Byloje buvo pažeistos CPK 117, 123, 130, 132 straipsnių nuostatos, procesinių dokumentų įteikimas atsakovui nepagrįstai buvo pripažintas

tinkamu viešo paskelbimo būdu. Tokios teismų išvados neatitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvų apsaugos konvencijos (toliau – Konvencija) 6 straipsnio 1 dalies nuostatų. Tiek pirmosios, tiek apeliacinės instancijos teismai, atsisakydami atnaujinti procesą pagal atsakovo prašymą dėl proceso atnaujinimo pagal CPK 366 straipsnio 1 dalies 9 punktą, pažeidė atsakovo teisę į teisminę gynybą, įtvirtintą Lietuvos Respublikos Konstitucijos 30 straipsnio 1 dalyje, CPK 5 straipsnyje, Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 4 straipsnyje, Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje, nukrupo nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos ir nepagrįstai nusprendė, kad atsakovas praleido terminą prašymui dėl proceso atnaujinimo pateikti. Atsakovas teigia, kad jis apie civilinės bylos procesą nieko nežinojo, negalėjo ginti savo teisių. Pagal EŽTT praktiką, nacionalinis teismas asmenį tinkamo proceso informavimo pareiga turi atlikti ne formaliai, o dėti pastangas nustatyti, ar šaliai išties pranešta apie procesą, įvertinti, kokie dėl to pateikti įrodymai byloje (EŽTT 2012 m. spalio 9 d. sprendimas byloje *Vorobeyev prieš Rusiją*, peticijos Nr. 15722/05, par. 23; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-36-695/2020). Teismas taip pat turi dėti maksimaliai protingas pastangas, kad procesiniai dokumentai būtų įteikti atsakoviui asmeniškai, ypač pirmą kartą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. spalio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-342-313/2018). Ar pastangos buvo maksimalios, sprendina pagal tai, ar teismo veiksmas buvo adekvatus pagal byloje buvusius ar turėjusius būti duomenis, ar buvo išnaudotos visos protingos galimybės susisiekti su atsakovu (EŽTT 2018 m. spalio 2 d. sprendimas byloje *Kozemiakina prieš Lietuvą*, peticijos Nr. 213/15, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-16-313/2019). Teismo sprendimas, priimtas atsakoviui nežinant apie teismo procesą, reiktų jo teisę į teisingą teismą pažeidimą, netinkamą civilinį procesą, padarytą aiškų proceso teisės normos taikymo klaidą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. rugsėjo 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-392/2014).

- 24.2. Procesinių dokumentų įteikimo pareiškėjui tvarkos pažeidimas pripažintinas esminiu ir kvalifikuotinas pagal CPK 366 straipsnio 1 dalies 9 punktą kaip pagrindas atnaujinti procesą, t. y. kaip aiški teisės normos taikymo klaidą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. rugsėjo 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-392/2014). Konvencijos 6 straipsnis neužkerta kelo valstybei nustatyti specialias procesines nuostatas, susijusias su viešu dokumentų įteikimu, tik su sąlyga, kad užtikrinama su procesu susijusių asmenų tinkama teisių apsauga (2003 m. balandžio 10 d. sprendimas dėl priimtino byloje *Nunes Dias prieš Portugaliją*, peticijų Nr. 69829/01 ir 2672/03; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. vasario 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-31-916/2015). Be to, procesinių dokumentų įteikimo viešo paskelbimo būdu pagrįstumas turėtų būti vertinamas kartu su egzistuojančiomis tokomis teisės gynybos priemonėmis, kaip galimybė kreiptis dėl terminų atnaujinimo atskiriems skundui paduoti ar proceso atnaujinimo ir pan. Procesinės taisyklės neturėtų būti taikomos remenyg formaliai, nes tai gali lėmti Konvencijos procesinių ir netgi materialinių teisių pažeidimus (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. vasario 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-31-916/2015).
- 24.3. Pirmosios instancijos teismas pareigą įteikti atsakoviui dokumentus asmeniškai įvykdė tik formaliai ir pasinaudojo procesine nuostata dėl dokumentų įteikimo viešo paskelbimo būdu, tačiau, netenkindamas atsakovo prašymo dėl proceso atnaujinimo, neužtikrino jo teisės apsaugos, teisės į gynybą bei į teisingą teismą. Pareiškėjo teigimu, ieškovė, teikdama ieškinį, procesiniuose dokumentuose nurodė, kad išlaikymo pinigų išieškojimą iš atsakovo vykdė per Valstybinio socialinio fondo valdybą, ir pateikė Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Klaipėdos skyriaus raštą, kad skyriui nėra žinomas atsakovo adresas, tačiau nurodė, kad jis gyvena (*duomenys neskelbtini*) ir skyrius tarpininkauja ieškovei dėl 280 Eur išlaikymo mokesčio. Rašte taip pat nurodyta, kad išieškojimo veiksmas, įskaitant gyvenamosios vietos ir (ar) darbovietės adreso nustatymą, atlieka valstybės centrinė institucija, kurioje gyvena atsakovas, šiuo atveju Vokietijos centrinė institucija.
- 24.4. Pareiškėjas taip pat turi socialiniame tinkle „Facebook“ registruotą paskyrą, jo anketa nėra užslaptinta ar tuo labiau užblokuota nuo ieškovės ir jis yra gana aktyvus šio socialinio tinklo narys. Ieškovė per šio socialinio tinklo programėlę „Messenger“ turėjo galimybę su juo susisiekti ir bent pranešti, kad dėl jo yra pateiktas ieškinys teismui.
- 24.5. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai nepagrįstai termino prašymui dėl proceso atnaujinimo pradžią siejo su 2021 m. gruodžio mėnesiu, nepagrįstai visiškai nevertino, ar buvo aplinkybės, sudariusios pagrindą atnaujinti procesą. Atsakovo teigimu, trijų mėnesių terminas prašymui dėl proceso atnaujinimo suėjo 2022 m. lapkričio 23 d., nes 2022 m. rugpjūčio 23 d. atsakovas sužinojo apie aplinkybes, sudarančias proceso atnaujinimo pagrindą. Be to, teismai nepagrįstai netaikė CPK 78 straipsnio 1 dalies, pagal kurią asmenims, praleidusiems įstatymų nustatytą ar teismo paskirtą terminą dėl priežasčių, kurias teismas pripažįsta svarbiomis, praleistas terminas gali būti atnaujinamas.
25. Ieškovė D. J. ir trečiasis asmuo V. J. atsiliepimu į atsakovo A. J. kasacinį skundą prašo palikti nepakeistą Šiaulių apygardos teismo 2023 m. kovo 15 d. nutartį, priteisti bylinėjimosi išlaidų, patirtų kasaciniam teisme, atlyginimą. Atsiliepimas į kasacinį skundą grindžiamas šiais esminiais argumentais:

- 25.1. Procesas šnaginėje byloje gali būti atnaujintas tik teismui konstatavus, kad priimtą įsiteisėjusį teismo sprendimą buvo padaryti esminiai įstatymo pažeidimai, dėl kurių sprendimo buvimas nesuderinamas su teisingumo vykdymu ir poreikiu ištaisyti padarytas klaidas nusveria interesus užtikrinti teisinį apibrėžtumą (EŽTT 2003 m. liepos 24 d. sprendimas byloje *Ryabikh prieš Rusiją*, peticijos Nr. 52854/99; 2007 m. sausio 18 d. sprendimas byloje *Kot prieš Rusiją*, peticijos Nr. 20887/03; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-442/2010; 2016 m. balandžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-226-248/2016). Nors atsakovas prašymą atnaujinti procesą grindė CPK 366 straipsnio 1 dalies 9 punkte nurodytu pagrindu, t. y. tuo, kad teismas, priimdamas 2022 m. kovo 29 d. sprendimą, padarė proceso teisės normų taikymo klaidą – netinkamai pritaikė CPK 117 straipsnio 1 dalies, 123 straipsnio 1 dalies, 124 straipsnio 1 dalies nuostatas, tačiau pagal bylos duomenis matyti, kad bylą nagrinėjus teismas dėjo visas galimas pastangas tam, kad atsakovas būtų informuotas apie procesą asmeniškai, ir tik nenustatęs atsakovo realios gyvenamosios ir darbo vietos adresu, teismas pagrįstai pasinaudojo CPK 130 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta galimybe įteikti procesinius dokumentus viešo paskelbimo būdu.
- 25.2. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai, vertindami, ar nebuvo padaryta aiški teisės taikymo klaidą, nepagrįstai vertino, jog atsakovas, žinodamas, kad yra paskelbta jo paieška dėl nemokamo išlaikymo jo vaikui (ieškovei), nepaskambino nei į policiją, nei paskambino ar parašė į teismą, kad sužinoję, kodėl yra paskelbta jo paieška; taip pat elektroniniame laiške policijai nenurodė savo faktinės gyvenamosios vietos. Tokios aplinkybės leido teismui spresti, kad atsakovas iš tiesų vengė dalyvauti teismo procese ar nurodyti savo gyvenamąją vietą, tikėdamasis, kad taip sutrukdytų teismui įvykdyti teisingumą ir apginti jo pilnametės dukters teises bei teisėtus interesus. Be to, vertinant, ar asmuo buvo tinkamai informuotas apie teismo procesą, esminę reikšmę turi aplinkybės, ar faktiškai jam buvo sudarytos galimybės dalyvauti procese, o ne aplinkybės, ar buvo laikomasi teisės aktuose nustatytų formalių reikalavimų dėl informavimo apie pradėtą procesą.
- 25.3. Skačiuojant termino kreiptis dėl proceso atnaujinimo pradžią, ne tik atsižvelgiama į pareiškėjo nurodomą sužinojimo momentą, bet ir įvertinama, kada asmuo objektyviai turėjo sužinoti apie savo teisių pažeidimą, veikdamas atitinkamoje situacijoje kaip atidus, rūpestingas ir apdairus žmogus (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. lapkričio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-607-916/2015). Prašymo atnaujinti procesą padavimo terminas turėtų būti skaičiuojamas nuo tada, kai pareiškėjas turėjo objektyviai sužinoti esant ar atsiradus aplinkybės, kurios yra pagrindas atnaujinti procesą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. kovo 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-112-378/2019). Nors atsakovas teigė, kad apie savo teisių tariamą pažeidimą sužinojo 2022 m. rugpjūčio 23 d., tačiau jis pats pripažino, kad 2021 m. gruodį žinojo apie paskelbtą jo paiešką dėl nemokamo išlaikymo dukteriai. Be to, teismas 2021 m. gruodį atsakoviui elektroniniu paštu pranešė apie Tešių apylinkės teismo Akmenės rūmuose išskatą civilinę bylą pagal ieškovės ieškinį dėl išlaikymo priteisimo. Dėl to pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai pagrįstai nusprendė, kad atsakovas apie civilinės bylos procesą žinojo jau 2021 m. gruodžio mėnesį.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl proceso atnaujinimo instituto paskirties ir CPK 366 straipsnio 1 dalies 9 punkto nuostatų aiškinimo ir taikymo

26. Proceso atnaujinimo instituto reglamentuoja CPK III dalies XVIII skyriaus nuostatos. CPK 366 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad bylos, užbaigtos nagrinėti dėl ginčo esmės įsiteisėjusiu teismo sprendimu (nutartimi, įsakymu ar nutarimu), procesas gali būti atnaujintas šiame skyriuje nustatytais pagrindais ir tvarka. Pagal CPK 368 straipsnio 1, 2 dalį, prašymas atnaujinti procesą gali būti pateiktas per tris mėnesius nuo tos dienos, kurią jį pateikiantis asmuo sužinojo arba turėjo sužinoti aplinkybes, sudarančias proceso atnaujinimo pagrindą; tačiau prašymas atnaujinti procesą negali būti teikiamas, jeigu nuo sprendimo ar nutarties įsiteisėjimo praėjo daugiau kaip penkeri metai, išskyrus šio kodekso 366 straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodytus atvejus.
27. Taikant proceso atnaujinimo institutą itin svarbūs Europos Žmogaus Teisių Teismo ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo jurisprudencijoje pateikti išaiškinimai. EŽTT, pasisakydamas dėl proceso atnaujinimo civilinėse ir komercinėse bylose santykiu su Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje garantuojama teise į teisingą bylos nagrinėjimą, akcentuoja vieną esminių teisės viršenybės principo elementų – teisinio apibrėžtumo principą, kuris suponuoja pagarbą *res judicata* (galutinis teismo sprendimas) principui. Laikantis šio principo, teismams galutinai išsprendus ginčą, jų sprendimas neturėtų būti kvestionuojamas, taip užtikrinant santykių stabilumą. Remiantis šiuo principu, jokia proceso salis neturėtų teisės siekti atnaujinti procesą tik dėl naujo bylos nagrinėjimo ir naujo sprendimo priėmimo. Nukrypimas nuo šio principo galimas tik esminės klaidoms taisyti, esant svarbioms ir įtikinamoms aplinkybėms (EŽTT 1999 m. spalio 28 d. sprendimas byloje *Brumarescu prieš Rumuniją*, peticijos Nr. 28342/95; 2002 m. liepos 25 d. sprendimas byloje *Sovtransavto Holding prieš Ukrainą*, peticijos Nr. 48553/99; 2007 m. kovo 1 d. sprendimas byloje *Sypchenko prieš Rusiją*, peticijos Nr. 38368/04; 2007 m. kovo 15 d. sprendimas byloje *Volkov prieš Rusiją*, peticijos Nr. 8564/02).
28. Kasacinio teismo jurisprudencijoje, aiškinant proceso atnaujinimo instituto paskirtį ir tikslus, nurodyta, kad nors teismo sprendimo teisinė galia suponuoja jo nekeitinamumą, teismo sprendimo pagrindu atsiradusių teisių santykių stabilumą, tačiau galimi atvejai, kai po bylos išsprendimo paaiškėja naujų teisių ar faktinių aplinkybių, turinčių įtakos teismo sprendimo teisingumui ir pagrįstumui. Būtent tokiai situacijai įstatymų leidėjas įtvirtino proceso atnaujinimo institutą. Tiek nacionalinėje, tiek tarptautinėje teisėje, taip pat Lietuvos Aukščiausiojo Teismo sudomuotoje teisės aiškinimo ir taikymo praktikoje proceso atnaujinimo institutas vertinamas kaip išskirtinis būdas peržiūrėti įsiteisėjusius teismų sprendimus. Jį galima taikyti tik konstatavus bent vieną iš CPK 366 straipsnio 1 dalyje nustatytų pagrindų, kurių sąrašas yra baigtinis. Šie proceso atnaujinimo pagrindai turi būti taikomi neformaliai bei laikantis teisinio apibrėžtumo principo, todėl proceso atnaujinimas yra galimas tik esminės klaidoms taisyti, esant svarbioms ir įtikinamoms aplinkybėms. Proceso atnaujinimas neturi būti priemonė dar kartą pabandyti išspręsti ginčą savo naudai ar viltinti priimtų sprendimų vykdymą, todėl proceso atnaujinimo institutas turi būti derinamas su tokiais proceso teisės principais kaip ekonomiskumas, koncentruotumas, protingumas ir pan. Proceso atnaujinimo institutą reglamentuojančios teisės normos turi būti aiškinamos ir taikomos atsižvelgiant į šio instituto tikslus ir uždavinius. Dažniausiai jis taikomas tada, kai suinteresuotas asmuo nebūtų galimybės apginti savo pažeistas teises ir interesus kitais teisių sprendimų teisingumui ir pagrįstumo kontrolės instancijoms sistemoms būdais. Dėl to procesas privalo būti atnaujinamas, jeigu yra pagrindas manyti, kad dėl pareiškėjo nurodytų aplinkybių, kurias jis įvardija kaip proceso atnaujinimo pagrindą, byloje priimti teisiniai procesiniai sprendimai gali būti neteisiški ir nepagrįsti (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. spalio 30 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-468/2014 ir joje nurodytą kasacinio teismo praktiką).
29. Kasacinio teismo ne kartą pažymėta, kad pagal CPK 370 straipsnio 3 dalį teismas, nagrinėdamas teismo posėdyje prašymą atnaujinti procesą, sprendžia dėl prašymo pagrįstumo, t. y. patikrina, ar prašymas atnaujinti procesą paduotas nepažeidęs CPK 368 straipsnyje nustatyto termino ir ar pagrįstas CPK 366 straipsnio 1 dalyje įtvirtintais pagrindais. Taigi šioje prašymo atnaujinti procesą nagrinėjimo stadijoje sprendžiama, ar šis prašymas yra bent vienas iš įstatymu nustatytų pagrindų atnaujinti bylos procesą, tiriami su tuo susiję įrodymai. Siekdamas nustatyti, ar pateiktas prašymas atnaujinti procesą pagrįstas įstatyme įtvirtintu proceso atnaujinimo pagrindu, teismas tikrina, ar pareiškėjo nurodytos aplinkybės atitinka aplinkybes, kurios yra pagrindas atnaujinti civilinę bylą, nustatytus kriterijus, ar proceso atnaujinimo pagrindą numatoma įrodinėti tinkamomis įrodinėjimo priemonėmis, t. y. leistinu įrodymu, ar šis susijęs su įrodinėjimo faktų ir pan. Sprendžiant proceso atnaujinimo klausimą teismas tiriami ir vertinami visi tie įrodymai, kurie gali patvirtinti arba paneigti prašymo atnaujinti procesą pagrįstumą iš prašymo turinio identifikuojamais CPK 366 straipsnio 1 dalyje išvardytas proceso atnaujinimo pagrindais, bet nevertinamas naujų duomenų turinio tikrumas (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. birželio 27 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-360/2014 ir joje nurodytą kasacinio teismo praktiką).
30. Vienas iš CPK 366 straipsnyje įtvirtintų proceso atnaujinimą supanuojančių pagrindų – jeigu pirmosios instancijos teismo sprendime (nutartyje, įsakyme ar nutarime) yra padaryta aiški teisės normos taikymo klaidą, kuri galėjo turėti įtakos priimtą neteisėtą sprendimą (nutartį, įsakymą ar nutarimą), ir sprendimas (nutartis, įsakymas ar nutarimas) nebuvo peržiūrėtas apeliacine tvarka (žr. nurodyto straipsnio 1 dalies 9 punktą). Pagrindas atnaujinti procesą gali būti aiški tiek materialiosios, tiek proceso teisės normos taikymo klaidą.
31. Kasacinis teismas yra išaiškęs, kad tuo atveju, kai procesą prašoma atnaujinti dėl esminės teisės taikymo klaidos, teismas turi įvertinti pareiškėjo nurodytas aplinkybes, kuriomis jis grindžia CPK 366 straipsnio 1 dalies 9 punkte įvardytą proceso atnaujinimo pagrindą. Šis pareiškėjo nurodytas pagrindas ir jį pagrindžiančios aplinkybės turi būti analizuojami visų bylos aplinkybių kontekste ir tokios analizės pagrindu daroma išvada, ar pareiškėjo nurodomas proceso atnaujinimo pagrindas iš tikrųjų leidžia abejoti įsiteisėjusių teismų procesinių sprendimų teisingumu ir pagrįstumu. Tai, kokias teisės normos taikymo klaidas kvalifikuotina kaip aišką pagal CPK 366 straipsnio 1 dalies 9 punktą, įstatyme nesusiektais, šio sąvoka vertinamoji. Klaida turi būti ne tik aiški, bet ir esminė, t. y. tokia, kuri daro sprendimą (nutartį) neteisėtą. Teismo padaryta aiški teisės normos taikymo klaidą gali būti suprantama kaip konkrečios teisės normoje esančios aiškios nuostatos, kurią reikia taikyti, netaikymas ar jai taikyti svarbių bylos aplinkybių nenustatymas, imperatyviosios teisės normos netaikymas, vienareikšmiškos teisės normos nuostatos praeities išaiškinimas netinkamai; negalėjimas neprotingas vertinamojo pobūdžio aplinkybių įvertinimas ir panašūs atvejai (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. spalio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-392-969/2018 19 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką).

Dėl pagrindo atnaujinti procesą nagrinėjamoje byloje dėl aiškios proceso teisės normos, reglamentuojančios procesinių dokumentų įteikimą šalims, taikymo klaidos

32. Nagrinėjamu atveju pareiškėjo prašymas atnaujinti procesą CPK 366 straipsnio 1 dalies 9 punkte nustatytą pagrindą pateiktas argumentuojant, kad civilinę bylą, kurioje buvo priimtas sprendimas dėl išlaikymo pilnametiam vaikui priteisimo, nagrinėjus teismas padarė aiškias proceso teisės normos taikymo klaidas.
33. Pareiškėjo teigimu, buvo padaryta aiški proceso teisės normos – CPK 123 straipsnio 1, 3 dalių – taikymo klaidą, nes byla buvo išnagrinėta jam nedalyvaujant, teismas nepagrįstai taikė procesinių dokumentų įteikimo atsakoviui fikciją; pareiškėjas nežinojo apie pradėtą civilinę bylą ir dėl to negalėjo pasinaudoti savo teisių gynimo priemonėmis, tokiu būdu buvo pažeista jo teisė į teisingą teismą.
34. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai, įvertinę su procesinių dokumentų įteikimu atsakoviui susijusias aplinkybes, nusprendė, kad sprendimą dėl išlaikymo pilnametiam vaikui priteisimo priėmęs teismas, siekdamas atsakoviui įteikti procesinius dokumentus, dėjo visas pastangas, kad atsakovas būtų informuotas apie teismo procesą.
35. Nagrinėjamoje byloje nustatyta, kad Tešių apylinkės teismas 2020 m. sausio 28 d. sprendimu civilinėje byloje Nr. e2-105-1118/2020 priteisė ieškovei iš atsakovo išlaikymą po 280 Eur mokamomis periodinėmis išmokomis nuo ieškino teismui padavimo dienos, iki šį baigęs (*duomenys neskelbtini*) gimnaziją, 420 Eur išlaikymo skolą nuo 2019 m. liepos 23 d. iki 2019 m. rugsėjo 17 d. Šis išlaikymas iš atsakovo buvo vykdomas per Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybą. Ieškovė, pradėjusi studijuoti (*duomenys neskelbtini*) universiteto (*duomenys neskelbtini*) fakultete, kreipėsi į Tešių apylinkės teismą, prašydama priteisti iš atsakovo jam išlaikymą, iki jį mokytis (*duomenys neskelbtini*) universitete ir bus ne vyresnė nei 24 metų. Bylą iš esmės nagrinėjus pirmosios instancijos teismas 2021 m. lapkričio 10 d. pranešimą dėl atsiliepimo į ieškinį pateikimo, ieškinį bei jo priedus, taip pat teismo nutartį dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo atsakoviui išsiuntė paskutiniu žinomu deklaruotu gyvenamosios vietos adresu: (*duomenys neskelbtini*); 2021 m. lapkričio 15 d. teismas procesinius dokumentus atsakoviui taip pat išsiuntė jo motinos gyvenamosios vietos adresu: (*duomenys neskelbtini*). Išsiųsti dokumentai neatšimtė per siuntos saugojimo terminą. Teismas iš Gyventojų registro nustatė, kad atsakovas nuo (*duomenys neskelbtini*) metų buvo deklaravęs

įvykimą į Vokietiją. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos duomenų apie atsakovo įsidarbinimą nebuvo gauta. Ieškovė nurodė, kad atsakovo gyvenamoji vieta jai nebuvo žinoma, nes atsakovas buvo nutraukęs visus ryšius su ieškove ir jos motina, ji neturi galimybės sužinoti jo adresą. Ieškovė prašė skelbti atsakovo paiešką per policiją, o jo neradus, įteikti jam procesinius dokumentus viešo paskelbimo būdu. Teišų apilynkės teismo 2021 m. gruodžio 3 d. nutartimi buvo paskelbta atsakovo paieška. Teišų apilynkės vyriausiojo policijos komisariato Akmenės rajono policijos komisariato Veiklos skyriaus viršininkas 2021 m. gruodžio 8 d. raštu informavo teismą, kad esant duomenų, jog atsakovas yra deklaravęs įvykimą į Vokietiją nuo (*duomenys neskelbtini*) ir gyvena užsienyje (Vokietijoje), jo paieška nebus skelbiama; ir buvo nurodytas atsakovo el. pašto adresas (*duomenys neskelbtini*). Pirmosios instancijos teismas 2021 m. gruodžio 14 d. el. laišku atsakovo elektroninio pašto adresu (*duomenys neskelbtini*) išsiuntė atsakoviui pranešimą apie tai, kad Teišų apilynkės teisme jam yra iškelta civilinė byla dėl išlaikymo ieškovei priteisimo, ir paklausė, ar atsakovas sutinka gauti teismo procesinius dokumentus elektroniniu paštu. Atsakovas jokio atsakymo į išsiųstą pranešimą nepateikė. Dėl to ieškino bei jo priedų nuorašai atsakovui 2021 m. gruodžio 21 d. nutartimi įteikti viešo paskelbimo būdu, apie patį teismo posėdį atsakovas informuotas triskart viešo paskelbimo būdu: 2021 m. gruodžio 22 d., 2022 m. sausio 14 d., 2022 m. vasario 3 d. Atsakovas per teismo nutaustytą terminą atsiliepimo į ieškinį nepateikė, o teismo posėdį neatvyko. Teišų apilynkės teismo 2022 m. kovo 29 d. sprendimas, kuriuo buvo nuspręsta priteisti iš atsakovo pilnamečiam vaikui išlaikymą, atsakovui taip pat buvo įteiktas viešo paskelbimo būdu, t. y. paskelbiant specialiaame interneto tinklalapyje, 2022 m. kovo 29 d., taip pat 2022 m. kovo 29 d. išsiunčiant atsakovui sprendimo elektroninį nuorašą atsakovo motinos gyvenamosios vietos adresu (*duomenys neskelbtini*).

36. Taigi proceso atnaujinimo klausimą sprendęs pirmosios instancijos teismas, įvertinęs šiuos su procesinių dokumentų atsakovui įteikimu susijusius bylos duomenis, konstatavo, kad sprendimą dėl išlaikymo pilnamečiam vaikui priteisimo priėmęs teismas dėjo visas pastangas, siekdamas atsakovui asmeniškai įteikti procesinius dokumentus, ir pagrįstai vadovaudamasis CPK 123 straipsnio 1, 3 dalyje taikydami, išsiuntė juos atsakovui motinos gyvenamosios vietos adresu, taip pat Teišų apilynkės teismo sprendimas atsakovui įteiktas, pagrįstai vadovaujantis CPK 130 straipsniu, taip pat viešo paskelbimo būdu. Pirmosios instancijos teismas nurodė, kad nėra pagrindo įsivaidyti, jog buvo padaryta aiški CPK 123 straipsnio 1, 3 dalyje ir 130 straipsnio nuostatų taikymo klaida, nes proceso atnaujinimas yra šimtinis būdas siekti teismo klaidos ištaisymo ir negali būti naudojamas kaip priemonė dar kartą pasibylinti ar vilkinti priimtų teismų sprendimų ar nutarčių vykdymą. Pirmosios instancijos teismo vertinimu, atsakovas sąmoningai pasirinko tokį savo elgesio būdą, kuriuo atsisakė savo pasiekiamumo ir priimanumo bei su tuo susijusių savo teisių, sąmoningai prisimdamas riziką neįgyvendinti savo teisės būti išklaustamam.
37. Apeliacinės instancijos teismas, vertinęs su procesinių dokumentų atsakovui įteikimu susijusius bylos duomenis, nusprendė, kad byla iš esmės nagrinėjęs teismas dėjo visas pastangas, siekdamas atsakovui asmeniškai įteikti procesinius dokumentus, o nepavykusio to padaryti, pasinaudojo kitais CPK įtvirtintais įteikimo būdais, todėl pripažino nepagrįstais ieškovo argumentus dėl padarytos aiškos proceso teisės normos taikymo klaidos. Apeliacinės instancijos teismas taip pat sutiko su pirmosios instancijos teismo išvada, kad atsakovui apie civilinės bylos procesą tapo žinoma 2021 m. gruodžio mėnesį (atsakovas pats nurodė, kad 2021 m. gruodžio mėnesį iš dabartinės suutuokinės, kuri gyvena Lietuvoje, sužinojo, jog jam skambino kažkoks asmuo, prisistatė, kad skambina iš policijos dėl esą paskelbtos atsakovo paieškos dėl neteikiamo išlaikymo vaikui priteisimo), todėl nusprendė, kad prašymą atnaujinti procesą atsakovas pateikė praėjus CPK 368 straipsnio 1 dalyje nustatytą trijų mėnesių terminą, ir konstatavo, kad CPK 368 straipsnio 1 dalyje nustatytas terminas praėjimas buvo pagrindas atsisakyti atnaujinti procesą nepriklausomai nuo to, ar prašymas pagrįstas CPK 368 straipsnio 1 dalyje nustatytais pagrindais.
38. Pareiškėjas kasaciniame skunde argumentuoja, kad klausimą dėl proceso atnaujinimo sprendė teismai netinkamai taikė proceso teisės normas, reglamentuojančias informavimą apie teismo proceso tvarką, nepagrįstai procesinių dokumentų įteikimas atsakovui viešo paskelbimo būdu buvo pripažintas tinkamu informavimu apie teismo procesą. Pareiškėjas kasaciniame skunde teigia, kad jis nežinojo apie civilinės bylos dėl išlaikymo pilnamečiam vaikui priteisimo iškilimą, atitinkamai negalėjo tinkamai apginti savo teisių ir pateikti savo argumentų bei įrodymų. Atsakovas pabrėžė, kad yra iškėlaves gyvenamąją vietą iš Lietuvos Respublikos dar (*duomenys neskelbtini*), prašymo pateikimo bei bylos nagrinėjimo metu jis gyveno Vokietijos Federacinėje Respublikoje. Atsakovas su ieškove nebedraudžia, nuo pat santuokos nutraukimo dėl buvusios suutuokinės veiksmų bendravimas su dukterimi taip pat apribotas. Atsakovas nurodė, kad 2021 m. gruodžio mėnesį iš dabartinės suutuokinės, kuri gyvena Lietuvoje, sužinojo, jog jam skambino kažkoks asmuo, prisistatė, kad skambina iš policijos dėl esą paskelbtos atsakovo paieškos dėl neteikiamo išlaikymo vaikui priteisimo. Suutuokinė atsisakė pateikti atsakovo kontaktus, nes nebuvo įsitikinusi, kad tai tikrai skambina asmuo iš policijos. Skambinčio asmens paprastai pateikti elektroninį paštą, kad atsakovas galėtų susisiekti ir išsiaiškinti, kokių klausimų jam būtų pateikti savo kontaktus. Atsakovas suutuokinės nurodytu elektroniniu paštu parašė laiską ir pasteriau, kokių pagrindų paskelbta jo paieška, nes jis sumokėjo visas vaiko išlaikymo įmokas, kurias reikalavo sumokėti Vokietijos teismas, ir nurodė, kad niekur nesislėpė ir nebuvo niekam skolingas, tačiau niekas po šio elektroninio laiško parašymo su atsakovu nesusisiektė ir nenformavo, kokių klausimų jis ieškomas. Susipažinus su šnagrineta civiline byla atsakovui tapo žinoma, kad jam dokumentai buvo siųsti elektroniniu paštu, tačiau, kaip teigia pats atsakovas, jis jokiu dokumentų negavo. Atsakovas pažymėjo, kad byla iš esmės nagrinėjęs teismas neįsinaudojo visu galimybių išsiaiškinti atsakovo gyvenamąją vietą, taip pat neįsitikino, kad ieškove išnaudojo visas priemonės atsakovo kontaktams išsiaiškinti, išnagrinėjo bylą ir priėmė sprendimą tik išsuntęs elektroniniu laišku procesinius dokumentus ir net negavęs patvirtinimo, kad atsakovas elektroniniu laišku gavo. Be to, kasaciniame skunde pažymina, kad ieškove, teikdama ieškinį, procesiniuose dokumentuose nurodė, jog Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba tarpininkauja su Vokietijos institucijomis išsiekiant iš atsakovo išlaikymą ieškovei, kol ji mokesi (*duomenys neskelbtini*) gimnazijoje, taip pat kartu su ieškino dokumentais buvo pateiktas Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Klaidėdos skyriaus raštas, kuriame buvo nurodyta, kad atsakovas gyvena (*duomenys neskelbtini*). Rašte taip pat nurodyta, kad išsiekijimo veiksmus, įskaitant gyvenamosios vietos ir (ar) darbovietės adresą nustatymą, atlieka Vokietijos centrinė institucija. Papildomai pareiškėjas taip pat nurodė, kad klausimą dėl proceso atnaujinimo sprendė teismai neįvertino ir tos aplinkybės, kad atsakovas nurodė turį socialiniame tinkle „Facebook“ registruotą paskyrą, jo anketa nėra užslėptą, todėl ieškove per šio socialinio tinklo programėlę, „Messenger“ turėjo galimybę su juo susisiekti ir bent pranešti, kad dėl jo yra pateiktas ieškinys teismui.
39. Pareiškėjo įsitikinimu, procesiniai dokumentai jam nebuvo įteikti tinkamai, o sprendimas dėl išlaikymo pilnamečiam vaikui priteisimo buvo priimtas jam nežinant apie teismo procesą, pažeidžiant jo teisę į teisingą teismą. Iš ieškoves kartu su ieškiniu pateiktų duomenų bei atsakovo nurodytų aplinkybių matyti, kad atsakovas nuolat gyveno užsienyje, tačiau galėjo būti pasiekiamas per socialinius tinklus. Pareiškėjo vertinimu, pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai nepagrįstai nekonstatavo teismo, nagrinėjusio bylą iš esmės, padarytos aiškos proceso teisės normos taikymo klaidos, kaip pagrindo atnaujinti procesą byloje.
40. Kasacinio teismo praktikoje yra pabrėžiama, kad viena iš pagrindinių šalių teisių civiliniame procese yra teisė būti išklaustamam. Teismas gali priimti sprendimą tik atidžiai išlausęs abiejų šalių (lot. *audiat ut altera pars*). Šios teisės tinkamas įgyvendinimas leidžia tinkamai taikyti rūgimosi principą. Tai nulėmė, kad įstatyme detalai reglamentuojama teismo procesinių dokumentų įteikimo šalinis bei kitais suinteresuotais asmenimis tvarka. Teismas, atsižvelgdamas į konkrečios situacijos poreikius, aplinkybes, nustato, kokių CPK 117 straipsnio 1 dalyje nustatytų konkrečių būdų tiksliausia ir ekonomiškiausia įteikti procesinius dokumentus (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. liepos 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-304-1075/2018, 34 punktas).
41. Teisėjų kolegija, plėtodama šią praktiką, nurodo, jog tam, kad asmenys galėtų įgyvendinti teisę į teisingą gynybą, tinkamai pasinaudoti jiems suteiktomis procesinėmis teisėmis ir vykdyti jiems įstatymu nustatytas pareigas (pvz., pateikti atsiliepimą į ieškinį, pareiškimą dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo), jie privalo žinoti ir būti tinkamai informuoti apie pradėtą teisinį procesą, apie konkrečius teismo atliekamus procesinius veiksmus.
42. Siekiant, kad asmenys būtų tinkamai informuoti apie pradėtą teismo procesą, atliekamus procesinius veiksmus, teismo gautus procesinius dokumentus, proceso teisės normomis nustatytos įvairios procesinių dokumentų įteikimo galimybės. CPK 1 dalyje XI skyriaus antrajame skirsnyje įtvirtinti procesinių dokumentų įteikimo būdai (be kitų, įteikimas atstovui (CPK 118 straipsnis), viešo paskelbimo būdu (CPK 130 straipsnis) taip pat tvarka, kuri yra imperatyvi). Jeigu dalyviai bylose asmuo yra fizinis asmuo, turintis civilinį procesinį veiksmumą, procesiniai dokumentai įteikiami jam asmeniškai (CPK 123 straipsnio 1 dalis). Kai procesingduomenis pristatantis asmuo neranda adresato jo gyvenamosios vietos ar kitu nurodytu procesinių dokumentų įteikimo adresu ar darbo vietoje, procesinis dokumentas yra įteikiamas kuriam nors iš kartu su juo gyvenančių pilnamečių šeimos narių (vaikams (vaikams), tėvams (tėvams), suutuokiniui ir pan.), išskyrus atvejus, kai byloje šeimos nariai turi priešingą teisinį suinteresuotumą bylos baigtini, o jeigu ir jų nėra, – darbuotojus administracijai. Jeigu procesinis dokumentas negali būti fiziamai asmeniui įteiktas jo nurodytos gyvenamosios vietos ar kitu jo nurodytu procesinių dokumentų įteikimo adresu, procesinis dokumentas pristatantis asmuo į įteikia fizinio asmens deklaratoje gyvenamojoje vietoje. Tais atvejais, kai fizinio asmens gyvenamosios vietos ar kitas nurodytas procesinių dokumentų įteikimo adresas sutampa su fizinio asmens deklaratoje gyvenamosios vietos adresu, procesiniai dokumentai įteikiami vieną kartą. Jeigu procesinis dokumentas negali būti fiziamai asmeniui įteiktas šios dalyje nustatyta tvarka, ji pristatantis asmuo pranešimą apie įteiktus procesinius dokumentus pateikia adresato deklaratoje gyvenamojoje vietoje ir tai nurodo teismo grąžintinoje pažymoje. Procesinis dokumentas šiu atveju laikomas įteiktas įteiktas 30 dienų nuo pranešimo apie įteiktus procesinius dokumentus palikimo adresato deklaratoje gyvenamojoje vietoje (CPK 123 straipsnio 3 dalis).
43. Realus susižinojimo apie pradėtą teisinį procesą svarba ne kartą akcentuota ir EŽTT praktikoje. Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis, kurioje įtvirtinta teisė į teismą, nenustato konkretaus procesinių dokumentų įteikimo būdo (žr., pvz., EŽTT 2017 m. vasario 16 d. sprendimo byloje *Karakutsya prieš Ukrainą*, peticijos Nr. 18986/06, par. 53). Tačiau bendrasis teisės į teisingą teismą principas, apimančias taip pat esminį proceso rūgimosi principą, reikalauja, kad visos šalys civiliniame procese turėtų galimybę susipažinti su pastabomis ar pateiktomis įrodymais bei juos konsultuoti, taip siekdamas daryti įtaką teismo sprendimui. Visa tai suponuoja, kad asmuo, prieš kurį yra pradėtas teismo procesas, turi būti informuotas apie šį faktą (žr. EŽTT 2014 m. kovo 4 d. sprendimo byloje *Dilipak ir Karakaya prieš Turkiją*, peticijų Nr. 7942/05, 24838/05, par. 77; 2015 m. gegužės 21 d. sprendimo byloje *Zavodnik prieš Slovėniją*, peticijos Nr. 57323/13, par. 70; 2016 m. birželio 9 d. sprendimo byloje *Gyuleva prieš Bulgariją*, peticijos Nr. 38840/08, par. 35). Jeigu teismo dokumentai, įskaitant teismo šaukimus, nėra įteikiami asmeniškai, asmeniui gali būti užkertamas kelias ginti save teismo proceso metu (žr. EŽTT 2015 m. spalio 8 d. sprendimo byloje *Azđajić prieš Slovėniją*, peticijos Nr. 71872/12, par. 48).
44. Nors įvairūs teisės kreiptis į teismą ribojimai gali būti taikomi, Konvencijos 6 straipsnis leidžia valstybėms narėms organizuoti savo teisingą sistemą tokiu būdu, kuris palengvintų greitus ir veiksmingus teisminius procesus (žr. EŽTT 2016 m. gegužės 31 d. sprendimo byloje *Gankin ir kiti prieš Rusiją*, peticijų Nr. 24300/06, 1454/08, 11670/10 ir 12938/12, par. 26; 2017 m. sausio 17 d. sprendimo byloje *Gahkaria prieš Gruziją*, peticijos Nr. 30459/13, par. 34), tačiau tai negali būti daroma kitu procesinių garantijų, ypač šalių lygiateisiskumo principo, sąskaita (ten pat; taip pat žr. *mutatis mutandis* su būtinais (atitinkamais) pateiktomis *Zavodnik prieš Slovėniją* par. 72). Šie ribojimai neturi suvaržyti asmens teisės kreiptis į teismą taip, kad būtų pažeista pati tokios teisės esmė. Taikomas ribojimas neatitiks Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies reikalavimų, jeigu juo nebus siekiama teiseto tikslo ir nebus pagrįsto proporcingumo ryšio tarp taikomų priemonių ir siekiamo tikslo (žr. cituotų *Zavodnik prieš Slovėniją* par. 73; *Karakutsya prieš Ukrainą*, peticijos Nr. 18986/06, par. 53).
45. EŽTT nurodė, kad tais atvejais, kai civilinės bylos išnagrinėjimas nedalyvausiant viena iš proceso šalių, reikia įvertinti šias aplinkybes: 1) ar teismas buvo pakankamai rūpestingas (angl. *diligent*) informuodamas šalis apie teisminį procesą ir ar šalys gali būti laikomos laisva valia atsisakiusiomis savo teisės stoti prieš teismą ir gintis; 2) ar nacionalinė teisė suteikia galimybę asmenims, sužinojusiems apie prieš juos priimtą teismo sprendimą, reikalauti naujo teismo proceso, atitinkančio rūgimosi principą (žr. cituotų *Dilipak ir Karakaya prieš Turkiją*, par. 80; *Azđajić prieš Slovėniją*, par. 53). Sprendžiant dėl jo, ar asmuo gali būti laikomas atsisakisia teisės stoti prieš teismą, išsankstine sąlyga yra ta, kad jis turi būti tinkamai informuotas apie tokią turimą teisę bei vykstantį teisinį procesą (žr. cituotų *Gyuleva prieš Bulgariją*, par. 42; *Dilipak ir Karakaya prieš Turkiją*, par. 87, 106; *Azđajić prieš Slovėniją*, par. 58).
46. Nagrinėjamoje byloje sprendžiant, ar byla nagrinėjęs teismas iš esmės elgėsi rūpestingai, tikrino informaciją apie galimą atsakovo faktinę gyvenamąją vietą ir įsitikinęs, jog toks adresas pagal registre esamus duomenis negali būti nustatytas, pasirinko dokumentus šiam atsakovui įteikti viešo paskelbimo būdu, turi būti atsižvelgiama į EŽTT praktiką, kurioje akcentuojama, kad dokumentų įteikimo būdas kaip asmenis informavimas apie teismo procesą viešo paskelbimo būdu naudojamas tik tuomet, kai nacionalinis teismas yra įsitikinęs, kad asmens adresas negali būti nustatytas ir kad asmuo nėra visiškai liks be gynybos priemonių (pvz., gali teikti prašymą dėl proceso atnaujinimo ir išsakyti argumentus dėl galimai netinkamo informavimo); tiesa, be valdžios institucijų elgesio, vertintinas ir paties asmens elgesys, t. y. ar asmuo laisva valia, tiesiogiai ar netiesiogiai, neatsisakė teisingo teismo garantijų (žr., pvz., EŽTT 2003 m. balandžio 10 d. sprendimą dėl priimtumo byloje *Nunes Dias prieš Portugaliją*, peticijų Nr. 69829/01 ir 2672/03).
47. Remiantis teismų nustatytomis aplinkybėmis, aptartomis šios nutarties 35 punkte, byloje taip pat matyti, kad ieškino bei jo priedų nuorašai atsakovui 2021 m. gruodžio 21 d. nutartimi įteikti viešo paskelbimo būdu, apie patį teismo posėdį atsakovas buvo informuotas tris kartus viešo paskelbimo būdu: 2021 m. gruodžio 22 d., 2022 m. sausio 14 d., 2022 m. vasario 3 d. Teišų apilynkės teismo 2022 m. kovo 29 d. sprendimas atsakovui taip pat įteiktas viešo paskelbimo būdu, t. y. paskelbiant specialiaame interneto tinklalapyje.
48. Minėta, kad pagal EŽTT praktiką nacionalinis teismas asmens tinkamo proceso informavimo pareigą turi atlikti ne formaliai, o dėti pastangas nustatyti, ar šaliai šties pranešta apie procesą, įvertinti, kokie dėl to pateikti įrodymai byloje (EŽTT 2012 m. spalio 9 d. sprendimas byloje *Vorobyev prieš Rusiją*, peticijos Nr. 15722/05, par. 23; *Puzrevskij prieš Rusiją*, peticijos Nr. 41603/05, par. 20). Bendrasis EŽTT jurisprudencijoje suformuluotas principas dėl nacionalinio teismo rūpestingumo pareigos informavimo apie procesą konkrečią atspindi teismų pareigą patikrinti, ar pareiškėjas galėjo faktiškai žinoti (žinoti) apie procesą, ar jis nedalyvausiu procese dėl savo paties rūpestingumo stokos (žr., pvz., *Cañete de Gohi prieš Ispaniją*, Nr. 55782/00, par. 39, ECHR 2002 VIII, plg. 2017 m. balandžio 27 d. sprendimas byloje *Schmidt prieš Latviją*, Nr. 22493/05). Nors nei Konvencijos 6 straipsnio išraiška, nei prasmė neužkertą kelo asmeniui laisva valia atsisakyti teisingo teismo garantijų, toks atsisakymas turi būti nustatytas aiškiai (nedviprasmiškai) ir lydimas minimalių garantijų, kurios atitiktų jo svarbą ir nepažeistų viešajam interesui. Taip pat esminė atsisakymo sąlyga – asmens žinojimas apie tokią teisę ir atitinkamai – apie susijusį procesą.
49. Nagrinėjami bylai aktualūs EŽTT 2017 m. balandžio 27 d. sprendimas byloje *Schmidt prieš Latviją*, Nr. 22493/05, kuriame EŽTT pabrėžė, kad pareiga informuoti atsakovą apie procesą negali būti palikta tik ieškovo nuožūrai, ieškovo teismui pateiktos informacijos tikrumą turi patikrinti ir pats bylą nagrinėjantis teismas. EŽTT atkreipė dėmesį į keletą veiksnių, kurie galėjo leisti nacionaliniam teismui numanyti, kad pareiškėjos gyvenamoji vieta užsienyje buvo arba galėjo būti žinoma ieškoviui ir ją buvo galima nustatyti, pavyzdžiui, ieškovo ieškinyje buvo nuoroda į neseniai įvykusį telefoninį pokalbį su pareiškėja, ludytojas parodydumo taip pat buvo minimi reguliarūs pareiškėjos ir jos suutuokinio telefoniniai pokalbiai ir sprendimas.
50. Nagrinėjamoje byloje teismas, sprenddamas klausimą dėl proceso atnaujinimo pagrindo, turėjo vertinti tai, kad ieškove, teikdama ieškinį, procesiniuose dokumentuose buvo nurodžiusi, jog išlaikymo iš atsakovo išsiekijimas buvo vykdomas pasitelkiant Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos pagalbą ir kartu su ieškiniu byla iš esmės nagrinėjusiame teismui buvo pateiktas Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Klaidėdos skyriaus raštas, kuriame nurodytas galimas atsakovo faktinės gyvenamosios vietos Vokietijoje adresas. Be to, rašte buvo nurodyta, kad išsiekijimo veiksmus, įskaitant gyvenamosios vietos ir (ar) darbovietės adresą nustatymą, atlieka Vokietijos centrinė institucija. Teisėjų kolegijos vertinimu, tai, atsižvelgiant į pirmiau nutartėje pateiktus EŽTT išsiaiškintus sprendimo dalyje *Schmidt prieš Latviją*, galėjo būti vienas iš papildomų būdų, kuriais buvo galima bandyti nustatyti atsakovo gyvenamąją vietą. Pagal CPK 132 straipsnį, nežinant atsakovo buvimo vietos, išsiskiriant atvejais, atsižvelgiant į bylos aplinkybes, gali būti paskelbta atsakovo paieška per policiją, tačiau tik jeigu ieškovas įrodo, kad ėmėsi visų priemonių atsakovo gyvenamąją vietą nustatyti. Iš ieškoves pateiktų dokumentų bylą nagrinėjusiame iš esmės teismui matyti, kad ieškove turėjo informaciją, kokiame Vokietijos Federacinės Respublikos mieste gyvena atsakovas ir kokią instituciją gali suteikti informaciją apie jo gyvenamąją vietą. Dėl to, byloje esant nustatytai aplinkybei, jog byla iš esmės nagrinėjęs teismas žinojo, kad atsakovo gyvenamoji vieta yra kitoje šalyje ir kad atsakovas iš Lietuvos Respublikos išsiekėdavęs dar 2010 m., sprendžia, jog teismas nesiektų tinkamų priemonių ieškovei pateikti informaciją patikrinti, neįsinaudojo visu galimybių išsiaiškinti atsakovo gyvenamosios vietos.
51. Be to, EŽTT sprendime byloje *Schmidt prieš Latviją* pabrėžė, kad net jeigu šalys elgėsi nepakankamai rūpestingai, vidaus teismų jų elgesius priskiriamas pasekmės turi būti proporcingos jų padarytų pažeidimų sunkumui ir turi būti atsižvelgiama į svarbiausią teisingo bylos nagrinėjimo principą. Atsižvelgiant į byloje spęstų klausimų reikšmę pareiškėjų ir iš to kylančias pasekmes (pvz., turintį padarinių klausimo išsprendimą), pažymėtina, kad byla iš esmės nagrinėjęs teismas turėjo užtikrinti, jog visa apimtimi būtų laikomasi Konvencijos 6 straipsnio garantijų dėl asmens teisės kreiptis į teismą užtikrinimo.
52. Nagrinėjamoje byloje taip pat nebuvo surinkta pakankamai įrodymų, kad pareiškėjas iš tikrųjų žinojo apie pradėtą teismo procesą dėl išlaikymo pilnamečiam vaikui priteisimo. Bylą iš esmės nagrinėjusiame teismui rebovo esminio pagrindo spęsti, jog atsakovas, neatsisakęs į elektroninio pašto žinutę, atsisakė savo teisės dalyvauti procese (žr. cituotų *Gyuleva prieš Bulgariją*, par. 42; *Dilipak ir Karakaya prieš Turkiją*, par. 87, 106; *Azđajić prieš Slovėniją*, par. 58).
53. Nagrinėjami atveju sprendžiant dėl teismų rūpestingumo pareigos, informuojant pareiškėją apie procesą atitiktis Konvencijos reikalavimams, darytina išvada, kad nors teismai dėti pastangas informuoti atsakovą apie teismo procesą (skelbė atsakovo paiešką, dokumentus bandė įteikti elektroniniu paštu, tačiau negavo patvirtinimo, jog atsakovas sutinka gauti procesinius dokumentus el. paštu, taigi liko neišaiškinti, ar pareiškėjas atitinkamą elektroninį laiską apskritai gavo), tačiau šios teismo pastangos, atsižvelgiant į nagrinėjamos bylos aplinkybes, nepažintins pakankamomis sprendžiant, ar teismas buvo rūpestingas.
54. Pareiškėjas nurodė, jog byloje buvo duomenų ne tik apie tai, kad jis yra įvykęs į užsienį. Lietuvoje negyvena, bet ir apie tai, kad jis galėjo būti pasiekiamas naudojantis „Facebook“ socialiniu tinklu, kuriame jo anketa nėra užslėptą ir išmokta nuo ieškoves ir jis yra gana aktyvus šio socialinio tinklo narys. Ieškove per šio socialinio tinklo „Messenger“ programėlę turėjo galimybę su juo susisiekti ir bent pranešti, kad dėl jo yra pateiktas ieškinys teismui. Byla iš esmės nagrinėjęs teismas ir dėl šių aplinkybių neįsitikino, jog ieškove išnaudojo visas priemonės atsakovo kontaktinams duomenims išsiaiškinti.
55. Teisėjų kolegija pažymi, kad socialiniai tinklai šiuo metu yra svarbus komunikacijos įrankis ir turi įtakos socialiniam gyvenimui bei bendravimui įvairiais būdais, pvz., bendravimui su kitais asmenimis nepriklausomai nuo geografinės vietos, taip pat asmeniškai saviraiškai ar informacijos sklaidai, padeda žmonėms būti gerai informuotiems apie pasaulines reikšmes įvykius ir naujienas ir pan. Taigi socialiniai tinklai gali būti naudojami informacijai perduoti, taip pat dabys įvairiomis žiniomis bei pranešimais. Programėlė „Messenger“ yra skirta tiesiogiai tekstiniais pranešimais siųsti ir gauti naujienų mobiliųjų įrenginių arba kompiuterių. Naudojantis šia programėle, galima siųsti ir gauti pranešimus, taip pat matyti, ar pranešimas buvo perskaitytas arba kai kontaktas yra aktyvus. Be to, ši programėlė taip pat turi papildomų funkcijų, pvz., galimybę skambinti telefonu arba daryti vaizdo skambučius. Taigi programėlė „Messenger“ gali būti vienas iš informavimo būdų, ypač kalbant apie elektroninį bendravimą. Tai nereikia, kad teismų procesiniai dokumentai turi būti įteikiami naudojantis socialiais tinklais, tačiau bylos šalys gali viena kita informuoti naudodamiesi socialiniais tinklais apie pradėtus ar tęsimus veiksmus teismo procese.
56. Dėl to tokių papildomų tiriamųjų pobūdžio veiksmų neatitiktis lėmė tai, kad teismo sprendimas dėl išlaikymo pilnamečiam vaikui priteisimo buvo priimtas atsakovui nežinant apie prieš jį pradėtą teismo procesą.

57. Bylą dėl proceso atnaujinimo nagrinėjė pirmosios ir apeliacinės instancijos teisimai nenustatė, kad sprendimą dėl išaikymo pilnamečiam vaikui priteisimo priėmęs teismas būtų ėmęsis papildomų priemonių siekdamas įteikti procesinius dokumentus (ieškinį ir jo priedus) atsakovui, nors konkrečios bylos aplinkybės suponavo tokią galimybę ir teismo pareigą. Sprendimą priėmęs teismas neišnaudojo visų galimybių ieškodamas informacijos apie galimą atsakovo buvimą vietoje valstybėje, neprašė ieškovės pateikti tikslesnės informacijos, susijusios su šia aplinkybe ir galimybę informuoti atsakovą apie procesą naudojant kitas, ieškovei žinomas, priemones (pvz., programėlę „Messenger“ ar pasitelkus ieškovės pateiktą Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos tarpininkavimą su Vokietijos institucijomis informaciją).
58. Teisėjų kolegija konstatuoja, kad byla iš esmės nagrinėjė pirmosios ir apeliacinės instancijos teisimai netinkamai taikė CPK 123 straipsnio 1, 3 dalių ir 130 straipsnio nuostatas pagal faktines prašomos atnaujinti bylos aplinkybes, nepagrįstai nesivadovavo aktualiais EŽTT išaiškinimais, o prašymą dėl proceso atnaujinimo nagrinėjė teisimai padarė nepagrįstą, bylos duomenų neatitinkantį išvadą, kad sprendimą dėl išaikymo pilnamečiam vaikui priteisimo priėmęs teismas, siekdamas atsakovui asmeniškai įteikti procesinius dokumentus, dėjo visas pastangas informuoti atsakovą apie pradėtą teismo procesą. Byloje atsakovui nepateiktas atsiliepimo į ieškinį, bylą iš esmės nagrinėjęs teismas priėmė atitinkantį sprendimą formaliai (CPK 285 straipsnio 2 dalis) įvertinęs vien ieškovės pateiktą medžiagą.
59. Teisėjų kolegijos vertinimu, pirmosios ir apeliacinės instancijos teisimai proceso atnaujinimą reglamentuojančias teisės normas taikė remyng formaliai, neatsižvelgdami į šio instituto paskirtį, nepagrįstai nekonstatavo CPK 366 straipsnio 1 dalies 9 punkte įtvirtinto proceso atnaujinimo pagrindo – aiškos ir esminės proceso teisės normos taikymo klaidos. Kasacinio teismo praktikoje pripažįstama, kad procesinių dokumentų įteikimo pareiškėjui tvarkos pažeidimas pripažintinas esminiu ir kvalifikuotinas pagal CPK 366 straipsnio 1 dalies 9 punktą kaip pagrindas atnaujinti procesą, t. y. kaip aiški teisės normos taikymo klaida (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. rugsėjo 10 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-392/2014; 2022 m. lapkričio 17 d. nutartį civilinėje byloje Nr. e3K-3-259-943/2022).
60. Teisėjų kolegija taip pat pripažįsta teisiskai pagrįstais kasacinio skundo argumentus, kad klausimą dėl proceso atnaujinimo sprendė teisimai nepagrįstai termino prašymui dėl proceso atnaujinimo paduoti pradžią siejo su aplinkybe, kada atsakovas galėjo sužinoti apie pradėtą teismo procesą (2021 m. gruodžio mėnesį, kai atsakovas iš sutuoktinės, kuri gyvena Lietuvoje, sužinojo, kad jam skambino kažkoks asmuo, pristatė policijos pareigūnų ir pranešė apie paskelbtą atsakovo paiešką dėl neteikiamo išaikymo vaikui), ir padarė neteisingą išvadą, kad šis terminas buvo praleistas. Įstatyme įtvirtinta, kad prašymas atnaujinti procesą gali būti pateikiamas per tris mėnesius nuo tos dienos, kurią jį pateikiantis asmuo sužinojo arba turėjo sužinoti aplinkybes, sudarančias proceso atnaujinimo pagrindą (CPK 368 straipsnio 1 dalis). Nagrinėjamu atveju nustatyta, kad atsakovas asmeniškai nebuvo informuotas apie jam inicijuotą civilinę bylą, jam taip pat nebuvo įteiktas teismo sprendimas. Tai iš esmės patvirtina pareiškėjo nurodomą aplinkybę, kad apie civilinę bylą ir priimtą sprendimą jis sužinojo 2022 m. rugpjūčio 23 d., kai gavo Vokietijos Federacinės Respublikos federalinės justicijos žinybos raštą.

Dėl bylos procesinės baigties

61. Apibendrindama nurodytus argumentus, teisėjų kolegija konstatuoja, kad šią bylą nagrinėjė teisimai netinkamai aiškino CPK 123 straipsnio 1, 3 dalių ir 130 straipsnio nuostatas, formaliai, neatsižvelgdami į proceso atnaujinimo instituto paskirtį ir tikslus, netinkamai taikė CPK 366 straipsnio 1 dalies 9 punkto nuostatas, padarė nepagrįstą išvadą, kad sprendimą dėl išaikymo pilnamečiam vaikui priteisimo priėmęs teismas, siekdamas atsakovą informuoti apie jam inicijuotą teisminį procesą, taip pat apie dėl jo priimtą sprendimą, buvo pakankamai rūpestingas, taip pat nepagrįstai nusprendė, jog nebuvo pagrindo atnaujinti procesą byloje dėl aiškos ir esminės proceso teisės normos taikymo klaidos.
62. Teisėjų kolegija nusprendžia, kad dėl nurodytų pažeidimų yra pagrindas panaikinti pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų nutartis ir priimti naują procesinį sprendimą – pareiškėjo prašymą tenkinti, atnaujinti procesą Tešų apylinkės teismo išnagrinėtoje civilinėje byloje Nr. e2-166-1112/2022 dėl aiškos proceso teisės normos – CPK 123 straipsnio 1, 3 dalių ir 130 straipsnio – taikymo klaidos ir perduoti atnaujintą bylą nagrinėti Tešų apylinkės teismui (CPK 359 straipsnio 1 dalies 4 punktas).

Dėl bylinėjimosi išlaidų atlyginimo

63. Kasaciniame teisme pažyma apie išlaidas, susijusias su procesinių dokumentų įteikimu, nebuvo rengiama.
64. Kasaciniam teismui pripažinus pagrįstu pareiškėjo prašymą ir jį tenkinus bei atnaujintą bylą perdavus nagrinėti Tešų apylinkės teismui, bylinėjimosi išlaidų atlyginimo priteisimo klausimas išspręstinas iš naujo išnagrinėjus bylą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 4 punktu ir 362 straipsniu,

nutaria:

Panaikinti Šiaulių apygardos teismo 2023 m. kovo 15 d. nutartį ir Tešų apylinkės teismo 2022 m. gruodžio 14 d. nutartį.
Priimti naują sprendimą – atnaujinti procesą Tešų apylinkės teismo išnagrinėtoje civilinėje byloje Nr. e2-166-1112/2022 ir perduoti atnaujintą civilinę bylą nagrinėti Tešų apylinkės teismui.
Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai
Bukavienė

Grażina Davidonienė

Gediminas Sagatys